

ביאורים לכמה מדברי המסורה – לפרשת שלח לד.

[1 יד/ג – "ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב, נשינו וטפנו יהיו לבז, הלא טוב לנו שוב מצרימה".

תיבות "הלא טוב" מוטעמות בדרגא (תחת מילת הלא), ותר-טעמי (=מרכא כפולה תחת מילת "טוב").
צירוף זה מופיע במקרא רק 14 פעמים (בראשית כז/כה, שמות ה/טו, ויקרא כ/א, במדבר לב/מב, ועוד... מן ספר "מסורה לתנ"ך", עמוד 125) נראה לפרש כוונת 'תר-טעמי' שיש בזה כוונה כפולה. היות שצער של שְׁבִי [=לנפול בחרב] הוא גרוע מעל לכל פורענות אחרת (בי"ב ח:), העדיפו בני ישראל למות במצרים (יד, ב), אשר יש לקוות שחלק מן העם יזכו לחזור לשיעבודם כעבדים (אור החיים, שם). ואם זה לא ניתן, אזי הם מעדיפים לכל הפחות למות במדבר. ולכן יש כאן 'דרגא' (כלומר, עליה וירידה) וגם שני טעמים. והבודק יבדוק וימצא שכפירוש הזה של כפילות טעמים נמצא בשאר המקומות שיש טעמי-מקרא כאלו של דרגא ותר-טעמי.

[2 יד/ח - "אם חפץ בנו ה', והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו".
וצ"ע, איך פקפק כלב "אם חפץ בנו ה'", הרי אנו עם הנבחר מאז מעמד הר סיני שה' קבע "והייתם לי סגולה מכל העמים" (שמות יט, ה) – ונראה, שתיבת "אם" איננו ביטוי של ספק, אלא ביטוי של "כאשר" (המלבי"ם על עמוס ז, ב, ביאור מלות). כלומר אם אמנם הבנתם את התנאי הראשוני הזה, ממילא מוכרח הוא שה' יקיים את כל ההמשך של "והביא... ונתנה לנו".
כדוגמא לשימוש זה ב"אם" יש בבראשית כח, כ-כא שיעקב אומר, "אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך... והיה ה' לי לאלהים". (עיי"ש המלבי"ם).

[3 יד/ט – "אך בה' אל תמרדו".
והכתיב חסר ו' ראשונה (אחר הרי"ש), דלא כמו שהוא בשאר שני מקומות של תיבה זו במקרא. (ביהושע כב, ט).
ומסביר "היכל הברכה" כי חסר להם אות חיים, שהיא ו'.
ונראה לי להוסיף: כי א"י נקראת "ארצות החיים" (ירושלמי כלאים ט, ג) – וכאן מרדו בא"י. והבודק ימצא שגם ביהושע פרק כ"ב, כאשר לכאורה בני ראובן ובני גד חשבו להקים להם מזבח מעבר לירדן, הטיחו בהם אשמה כבדה של "מרד" שש פעמים, ושל "מעילה" שלש פעמים. וכאשר נוסף דברי כלב בן יפונה בפסוקנו ("אל תמרדו"), הרי עשר פעמים. כי הא בהא תליא, כדברי ר' יעקב עמדין בהקדמה לסידורו (דף יג).
"כי ישראל קרויים נחלת ה', והארץ היא נחלתו, והתורה תלויה בשניהם, בעם ה' על נחלת ה', והעוזב אחת עוזב השנית, על דרך האמת" (=ע"פ סוד). ועוד הוסיף מהר"י עמדין על כך בברכת "נודה לדך" שבברכת המזון.

[4 יד/כד - "ועבדי כלב... וימלא אחרי, והביאותיו אל הארץ".
כותב "העמק דבר", כי אות למ"ד של "וימלא" מודגשת בדגש, שלא לפי כללי הדקדוק. והאריך עוד בדבריו על במדבר לב/יא-יב "מה שהיה מהלך כלב עד חברון בלי פחד... משום שהכניס את עצמו תחת השגחתו ית"ש, משום הכי בא ה' בדגש כמשפט בנין חזק, באשר הכניס עצמו בכון (בכוונה) במקום שאינו בטוח, כדי להיות נסמך על השגחתו".

וני"ל להוסיף על דבריו, הרי כלב בגיל 85 עמד בראש הלוחמים לכבוש את העיר חברון, ואמר "ככוחי אז וככוחי עתה" (יהושע יד, יא) כלומר, לא נחלש בזקנותו, כמו שנאמר במשה רבנו, "לא כהתה עיני ולא נס ליחי". סיבת דבר זה, כי חז"ל אמרו "ג' דברים מכחישים כוחו של אדם, פחד, דרך, עון". (גיטין ע). כמ"ש "דאגה בלב איש ישחנה" (משלי יב, כה). וכיון שכלב פָּטח בה' וסמך לבו עליו, לא הזדקן.

5 יד/כג - "אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם, וכל מנאצי לא יראוה".

וצע"ג מה ההדגשה הזאת של "ראיה", הרי העיקר הוא אם ייכנסו לארץ ויחיו בה, ולא עצם "ראיה".

ונראה לי, ע"פ תענית [דף ל:]: "כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על

ירושלים, אינו רואה בשמחתה". הרי גם בחיוב וגם בשלילה, הדגישו את ענין "ראיה".

וי"ל כי כלל ישראל כולו יזכה לגאולה הסופית, אבל לא כולם יזכו ליהנות ולשמוח בישועה שהם

רואים. כלומר, לא יעריכו את עומק המשמעות, לא יחדרו לפנימיות ההבנה, לדעת את גודל הענין. וכבר

מצאנו "ראיה" במשמעות של ההבנה "ולבי ראה הרבה חכמה ודעת" (קהלת א/טז) וכן "רואה אני את דברי אדמו"ן (כתובות קח:). "וראה בטוב

ירושלים" (תהלים קכח/ה). זאת אומרת, לא כל אחד זוכה לראות טוב טעמה של א"י ואינו רואה את ברכתה.

ורמז למושג זה יש במדבר יד, לח "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם" וצ"ע הרי כבר

מקודם בפסוק ל' נאמר שהם לא ימותו? אלא רש"י מביא (מב"ב קיח:). הכוונה היא שהם נטלו חלקם של

המרגלים בא"י. היות שהיא "ארצות החיים", ודאי זהו נקרא "חיו".

והנה על דברי ראובן "את שני בני תמית" (בראשית מב/לז) פירש שם "תורה תמימה" הכוונה שיקח מהם

את חלקם בא"י, ומייחס רעיון זה ל"חתם סופר".

6 יד/לח - "ויהושע בן נון".

במסרת קטנה מביא שיש 11 זוגות תיבות, רובם כתובים סמוכים זה לזה,

כאשר הראשון בטעם רביע, והשני בטעם זקף -

◆ הוא הסובב, בראשית ב/יא, יג; ◆ וישחט, ויקרא ח/טו, כג; ◆ בן נון, במדבר יד/ו, לח; ◆ ויהיו המתים, במדבר יז/יד, כה/ט;

◆ ויען בלעם במדבר כב/יח, כג/כו... מן ספר "המסורה לתנ"ך", ט/234.

וני"ל שבא לרמוז כי אמנם התחיל כשהוא נפול ארצה (רביעי') אבל סופו לעלות לגדולה (זקף').

בענייננו, - על יהושע היה חשש שמא ימעד בגלל ענוותנותו ודוקא מתוך שהוא קטן בעיני עצמו, ילך

שולל אחרי עצת המרגלים (כדברי תרגום יונתן על במדבר יד/טו) ולבסוף עלה לגדולה להיות ממלא מקומו של

משה רבנו, כדאמרינן "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" (אבות, א') ואין לך זקיפה גדולה מזו.

והמעין בשאר 11 זוגות ימצא, שמעין זה אפשר לפרש בכולם.